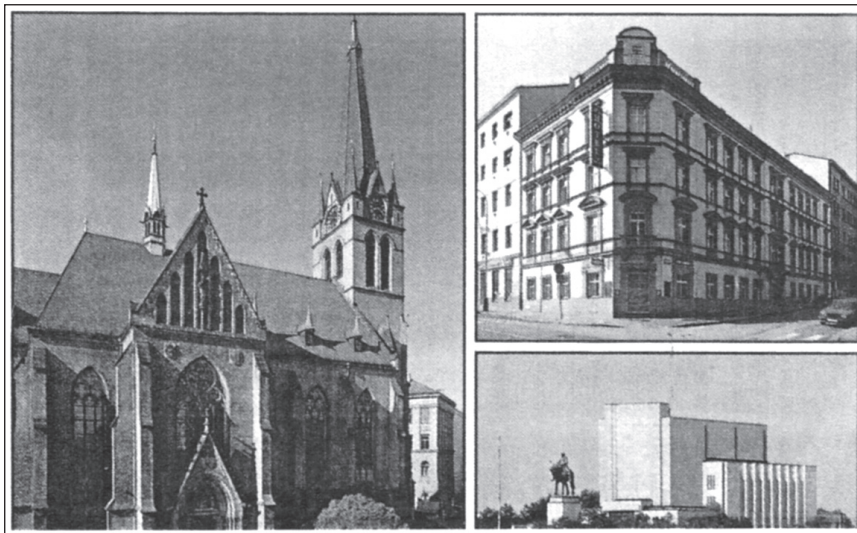

Žižkovské listy

Čtvrtletník Klubu přátel Žižkova

Číslo 50, říjen 2011

Miluji město za ranního šera
když si oči mne
a rozhlíží se odhodlaně
do nového dne

Miluji tu chvíli neklidného jitra
kdy město zlehka dýchá
a síly nabírá
než v jeho zdech zas rozpoutá se

Miluji města i za poledne
a ve všedním shonu
miluji to množství krásných starých domů
za večera i za hlubokých nocí

Miluji město které nikdy nespí
když svítícíma očima
které jen napůl zavírá
do boje na život a na smrt
se v každodenním shonu statečně ubírá

Jitka Voith (Schody nahoru, schody dolů)

50. číslo

CÍSAŘSKÉ NÁVŠTĚVY NA ŽIŽKOVĚ

Návštěva první

Před 120 lety měl Žižkov vzácnou návštěvu: 28. září 1891 navštívil císař a král František Josef I. Cestou do Prahy památní Jubilejní výstavu. Na hranicích směrem ku Praze postavili tenkrát Žižkovští slavobránu, ve které starosta František Bláha přivítal mocnáře. „Přijměte můj dík za srdečné uvítání, které mne těší,“ odpověděl císař a zeptal se starosty, jak mnoho se v Žižkově staví. Odjel pak za jáсотu obyvatel k radnici, kde ho v zasedací síni čekalo shromážděné zastupitelstvo. Do pamětní knihy se zapsal drobným písmem: „František Josef“. Ve starých pramenech se uvádí, že pak vstoupil na balkon a pohlížel na Basilejské náměstí, zaplněné lidem. Na velkém prostranství byla rozestavěna v malebných skupinách žižkovská školní mládež, počtem asi 6 tisíc dětí. Uprostřed bylo umístěno ve skupině květin poprsí císaře a krále a dokola stály bíle oděné družičky, spojené zelenými girlandami a zpívaly císařskou hymnu. Panovník, nadšeně pozdravován a zjevně dojatý, řekl starostovi: „To jste mně připravili překrásný pohled, děkuji vám!“

Návštěva druhá

proběhla 14. června 1901, opět se slavobránami střelbou z hmoždířů a družičkami. Za doprovodu starosty Eduarda Žďárského si císař prohlédl novostavbu jubilejního chrámu sv. Prokopa a v hlavní lodi se podepsal do

pamětní knihy.

Už při dopolední audienci předali žižkovský starosta Eduard Žárský a farář Edvard Šittler císaři skvostně vázanou knihu, pamětní list města Žižkova. V něm žádala obec další audienci na dostavbu kostela sv. Prokopa a na založení státního českého gymnázia a státní průmyslové školy na Žižkově.

Ulice, jimiž císařova cesta vedla, přes Karlovu, Prokopovu, Lipanskou a Husovu a tehdejší Basilejské náměstí, lemovaly špalíry školních dítek a obyvatelstva, jež „zaměstnáno jest na drahách, v továrnách, dílnách, lid pilný a bodrý“. Dočteme se, že ve špalírech „žižkovský dobrý humor hlásal ‚Spolek vzájemně se podporujících kuřáků žižkovských‘ a dobrá jejich srdce ‚Kroužek dobrodinců žižkovských s praporem‘“. Mezi krojovanými skupinami vynikali zejména rezníci v bílých a konduktéři v modrých oblecích. Na hranicích Žižkova, před prvním viaduktem u Bulhara podal císaři hlášení okresní hejtman Josef Smutný a pak ho uvítal žižkovský starosta. Byla tam postavena vysoká slavobrána, završená českým státním znakem, na němž spočívala svatováclavská koruna jako připomínka sice slavnostního, ale nikdy nesplněného císařova slibu z roku 1871, že se dá předepsaným obřadem korunovat na českého krále. To zdůrazňoval i velký český nápis „Sláva císaři a králi!“ V oblouku slavobrá-

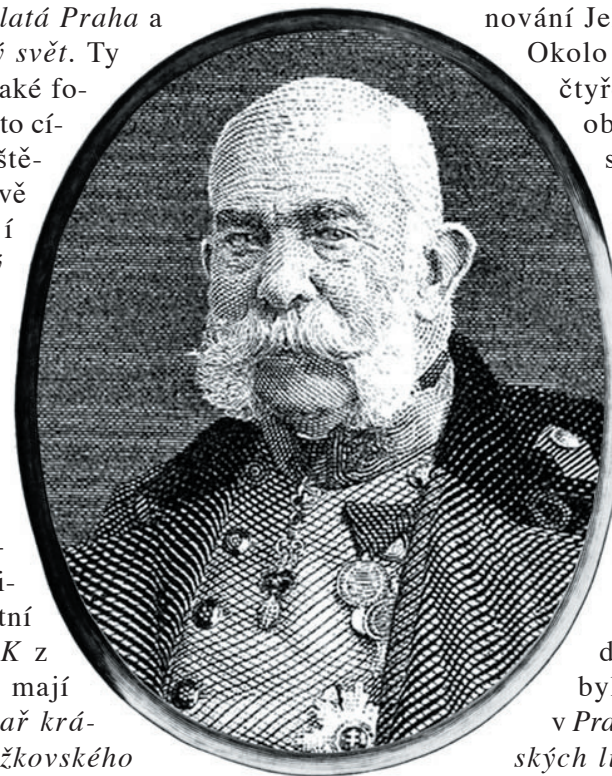
ny byl znak města Žižkova. Tuto i další slavobránu v Trocnovské ulici a okrášlení žižkovských ulic, jimiž Jeho Veličenstvo jelo, provedla firma Otakara Bělohávka v Praze. Fotografii slavobrány u Bulhara přinesly oba nejrozšířenější pražské obrázkové časopisy, *Zlatá Praha* a *Ilustrovaný svět*. Ty zveřejnily také fotografie z této císařovy návštěvy na Žižkově (přivítání *Ilustrovaný svět* a *Zlatá Praha*). Tři fotografie od známého dvorního fotografa R. Brunnera-Dvořáka přinesly i místní noviny *PIK* z 18. června; mají titulky *Císař kráčí kolem žižkovského kostela, Uvítání císaře na hranicích města a „Sláva císaři!“ volají na Žižkově*. Fotografii z této návštěvy přinesl *PIK* (č. 99) též v roce 1907, před další panovníkovou návštěvou.

V císařově doprovodu byli ministerský předseda dr. Ernest von Koerber, čeští ministři Hartl a dr. Antonín Rezek, místodržitel Karel hrabě Coudenhove

a hrabě Paar. Před císařovým vozem jely během žižkovského průvodu kočáry se starostou a okresním hejtmanem. Kočár se staříčkým mocnářem projel mezi špalíry lemujícími Karlovu ulici k rozestavěnému kostelu sv. Prokopa, připomínajícímu 50. výročí panování Jeho Veličenstva.

Okolo stavby stála ve čtyřech řadách bíle oblečená děvčata s květinovými košíky a praporky a také žáci škol obecných a měšťánských a studenti žižkovské reálky (ti byli seřazeni podle tříd, které měly své standardy a prapory). Vstupní schodiště do reálky bylo podle zprávy v *Pražských předměstských listech* nazvané

O tklivém výjevu při návštěvě císařově v Žižkově bylo proměněno v květinovou kapli s poprsím mocnářovým, před nímž na stupních stálo asi čtrnáct žáků s prapory. „Veškeré žactvo reálky zanotilo císařskou hymnu, což účinkovalo úchvatně,“ píše zpravodaj. „Družičky strženy nadšením vybíhaly z řad, v nevinné prostotě dotýkaly se jeho roucha a volaly z jásavých hr-

dělek: Pane císaři, sláva, Pane císaři, na zdar! V té chvíli vytryskly Jeho Veličenstvu slzy...

Byli tam i čtyři trubači v oděvu středověkých hlasatelů a jeden tympánista. U hlavního vchodu do kostela stáli úředníci, profesori, dámy žižkovských kostelních a ženských spolků a páni radní. Pan starosta představil císaři členy zastupitelstva, pan okresní hejtman zase uvedl státní úředníky a představeny byly i členky kostelního komitétu dam za vedení Její Excelence hraběnky Marie Coudenhove-Trautmannsdorfové. Za izraelskou obec žižkovskou byli přítomni její starosta Š. Weiss a rabín Winterberg. Císař i je krátce oslovil. V kostele s dosud nedokončenou věží uvítali císaře kardinál Lev svobodný pán Skrbenský a duchovenstvo. *PIK* uvádí také konverzaci, která bývávala často obratně karikována v tisku (císař pán a jeho rodina se tenkrát urážet nesměli!): „*Starostovi řekl císař...: Máte to pěkný kostel! Kdypak jste začali se stavbou?*“ *Faráře Šittlera ptal se panovník: „Kde konáte dosud služby Boží?“* „*V bývalém tanečním sále, V. Veličenstvo,*“ *zněla odpověď.* „*Je-li to možná?!*“ *podivil se císař.*“ Zpěvácký kostelní sbor páně Kmochův zapěl národní hymnu a svatováclavský chorál. Jeho Veličenstvo si poté prohlédlo tři sochy v apsidě, všimlo si plánů kostelních a zapsalo se zlatým perem na pergamenový list, který měl být zasažen do závěrečného kamene na kostelní věži. Císař nato obešel celý kostel,

dal si představit dva členy stavebního výboru – pány Slunéčka a Veltra – a usedl pak opět do kočáru. Ze Žižkova odjel císař okolo žižkovské radnice Husovou třídou do Karlína.

Noviny nazvaly žižkovskou návštěvu „*uvítáním císaře na pražském Montmartru*“ a pochválily postavení školních dětí („*město na děti tak bohaté jako Žižkov*“) do prvních řad špalířů, pročež se na ně císař mohl blahosklonně usmívat. Naopak kritizována byla nechuť Žižkovanů brzy vstávat: slavobránu měli připravovat už ve tři hodiny v noci, ale stavěli až o osmé ráno a postavený žebřík pak přerušil tramvajovou dopravu. Deník *Čas* psal také o tom, že jedním z otvorů ve slavobráně je vidět firmu továrny na váhy Hynek Bruck a spol. a vypadá to tak, jako by k ní patřila.

Na počest císařovy návštěvy byla Praha v neděli 10. června mezi 21. a 23. hodinou slavnostně osvětlena plynovým i elektrickým světlem. Žižkovská paráda byla velkolepá: město prostě předvádělo, že má výkonnou vlastní elektrárnu. Žižkovskou slavnostní bránu osvětlovalo šest velkých obloukových lamp a její obrysy lemovalo sto různobarevných žárovek. Pěkně bylo osvětleno i Prokopovo náměstí s okresním soudem, Basilejské náměstí s radnicí, Kostnické náměstí, žižkovská reálka, Husova, Havlíčkova a Karlova třída. Na temeni vrchu Žižkova byly tři otáčivé reflektory, každý o síle 5 tisíc svíček, z nichž hlavní směřoval na Pražský hrad.

Hlavní serpentiny parku osvětlovalo 30 velkých různobarevných obloukových lamp. Na vrchu také odpálili ohňostroj, který řídil pyrotechnik Hájek. Na závěr ohňostroje byly na různých místech vrchu zapáleny červené benátské ohně. Jak napsal deník *Čas*, „*osvětlení na vrchu Žižkově upozorňovalo na sebe přeměnami bílého světla v červené a naopak*“.

Uvítání císaře pána na Žižkově v roce 1901 včetně okrašlení a vyzdobení Žižkova přišlo město na více než

15 000 K. Na sokolský slet v témže roce věnoval Žižkov jen 1690 K. České ilustrované časopisy věnovaly ovšem sletu více pozornosti než celé panovníkové návštěvě.

Při oficiálních návštěvách dával císař vždy 2000 K na místní chudé. Na Žižkově tento dar rozdělilo sedmáct chudinských otců takto: 359 chudých dostalo po 2 K, dva po 2,50 K, 132 po 4 K a 15 po 5 K. Na těchto celkem 2424 K ovšem císařův dar nesta-

čil, a tak obec přidala z chudinského fondu 424 K. A ještě muselo být odmítnuto mnoho dalších potřebných.

Jen na okraj poznamenávám, že hlavním bodem této císařovy návštěvy Prahy bylo slavnostní otevření nového mostu přes Vltavu, dnešního mostu Legií. Tehdy mostu císaře Františka. Procházka císařova po mostě, zachycená fotografiemi zveřejněnými v řadě novin a časopisů, se údajně měla stát podnětem lidového označe-

ní císaře – „starý Procházka“. Údajný časopisecký titul „Procházka na mostě“ však dosud nikdo v historických pramelech nenašel (viz např. můj článek v Res Musei praagensis 11, 2001).

Je zajímavé, že mezi požadavky pražské městské rady, předloženými pražským primátorem dr. Srbem císaři, bylo už tehdy přání, aby samostatná pražská předměstí byla s královskou Prahou sloučena. To se však stalo až o 21 let později a císař pán již o tom nerozhodoval. Obecně byla tato návštěva

zklamáním pro některé české vlastence, kteří stále očekávali, že císař splní slib a dá se korunovat na českého krále. *Zlatá Praha* to komentovala takto (r. 18, s. 393): „*Lid český viděl úsměv na rtech svého krále a slyšel slova lásky, a lidu českému stačilo již jen to, aby radoval se a zase důvěřoval. Jak teď bude dále?*“

Fotografii jedné z vysokých žižkovských slavobran postavených k císařově návštěvě v roce 1907 přinesla *Zlatá Praha* na s. 378.

Třetí císařova návštěva na Žižkově

následovala o šest let později, 24. dubna 1907. I tehdy přinesly noviny před návštěvou mnoho informací o životě a rodině Jeho Veličenstva (mj. císařův portrét s vnoučaty jeho bratra Karla Ludvíka) a o přípravě slavnostní výzdoby Prahy a předměstských měst. Dozvěděli jsme se, že Prahu navštívil

František Josef mnohokrát: poprvé jako arcivévoda a bratry Ferdinandem Maxmiliánem a Karlem Ludvíkem koncem září 1847, pak jako zeměpán v listopadu 1849 spolu s neblaze proslulým ministrem Bachem. Další návštěva v roce 1852 byla dvoudenní, kdežto návštěva s chotí Eliškou v roce 1854 jedenáctidenní. Prahu navštívil císař také v roce 1866 po nešťastné válce s Pruskem, tři dny tu byl v roce 1868 a v roce 1874 (tehdy daroval pražským chudým 5000 zlatých a na stavbu Národního divadla 3000 zlatých), v roce 1875 přijel těsně před úmrtím strýce Ferdinanda Dobrotivého, v roce 1879 se zúčastnil vojenského cvičení u Prahy, týden tu byl v roce 1880. Při jeho cestě na Jubilejní výstavu v roce 1891 vybuchla bomba na železniční trati, po níž jel; tehdy poprvé navštívil Královské Vinohrady a Žižkov. Kromě toho Prahu údajně několikrát navštívil inkognito, když tu meškala jeho vnučka kněžna Windischgrätzová.

Při dubnové návštěvě roku 1907 se císař zúčastnil kladení závěrečného kamene k dnes již neexistujícímu řetězovému mostu pod Letnou, který byl potom nazván jeho jménem. Navštívil také Národopisné muzeum na Smíchově (tam se podíval též na Němejcův obraz *Hold českého lidu mocnáři*), zhlédl staveniště nových univerzitních budov, navštívil novou budovu Obchodní a živnostenské komory, výrobu růženců, dejvické vojenské cvičiště, Vyšehrad a tunel pod ním, atd. V Praze a předměstských

městech vybudovali opět řadu slavoobran a pylonů, zařídili slavnostní osvětlení a všude mohutná uvítání. Zajímavé je, že už v Táboře císaře přivítala dceruška Ervína barona Nádherného (nešlo o známou Sidonii baronku Nádhernou).

Na Žižkově soustředili výzdobu hlavně na hranicích mezi Královskými Vinohrady a Žižkovem u třídy Přemyslovy (u Rajské zahrady), do míst u pražské plynárny a v okolí nových žižkovských městských lázní. Dekorována byla samozřejmě i žižkovská radnice a školní budovy na Basilejském a Prokopově náměstí. Slavobrány byly na Žižkově tři: fotografii jedné z nich najdeme v časopise *PIK* i *Zlatá Praha*. Celkem přinesl *PIK* z této císařovy návštěvy v Čechách 144 fotografií a obrázků, z nichž 660 nejzdařilejších bylo součástí zvláštního pamětního spisku. Pod názvem *Císař a král František Josef I. v Praze* vyšel za redakce K. Novotného nákladem Národní tiskárny a nakladatelství JUDr. Eduard Jan Baštýř a spol. v Jindřišské ul. proti hlavní poště. Obyčejné vydání stálo 40 h., na velinovém papíře 60 h., při poslání poštou o 10 h. více.

Kvůli slavnostní úpravě uzavřeli pro povozy vinohradskou Žižkovu ulici už dva dny před panovníkovou návštěvou. V den návštěvy byly pak od 12 hodin až do císařova příjezdu uzavřeny zřejmě z bezpečnostních důvodů Riegrovy sady. Pět městských lékařů mělo službu buď ve svých bytech nebo

v plynárně, v městské radnici a v městských lázních. V Lupáčově ulici stál připravený ambulanční vůz, na každé křižovatce ulic, jimiž panovníkův průvod projížděl, stály dvoučlenné hlídky dobrovolných zdravotníků.

Z Královských Vinohrad jel mocnár do Žižkova Žižkovou třídou za ran moždířů a hlasu kostelních zvonů. Na hranicích Žižkova ho opět uvítal okresní hejtmán Smutný a žižkovský starosta, tentokrát už pan Gustav Žák. Vozy pak jely Karlovou třídou přes Sladkovského náměstí Lipanskou ulicí, přešly Basilejské náměstí a Prokopovou a Husovou třídou dospěly k městským lázním. Tentokrát bohužel během celé návštěvy přšelo, a tak byla vítací sláva výrazně menší než při minulé návštěvě. U kostela sv. Prokopa zase stály družičky a studující reálky a tentokrát už také nového žižkovského gymnázia. Na balkoně radnice stáli čtyři heroldové ve středověkém kroji. Na žižkovském tržišti na Prokopově náměstí chtěla jakási stařena prorazit policejní kordon. Když přijel císařský vůz, dal František Josef zastavit a prosbu od stařeny přijal. Jak psal Čas: „Císař vždy dává zastavit a prosby přijímá docela laskavě, scény tyto však přes to nejsou méně trapné.“ Musím poznamenat, že takto doručené supplíky zpracovávali císařovi úředníci stejným postupem jako dopisy došlé poštou.

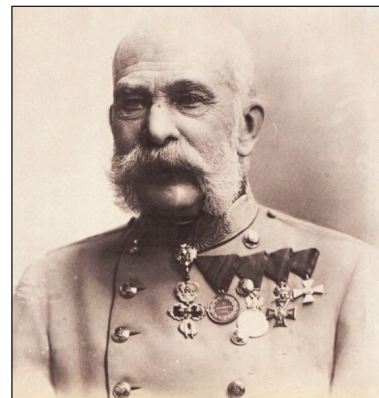
Na Prokopově náměstí pak uvítal panovníka hasičský sbor za slavnostního troubení. Nato císař dorazil k městským lázním. Tady ho přivítala

žákyně obecné školy Zdenka Cílková (dceruška žižkovského velkoobchodníka Josefa Cílký) proslovem a kyticí. Za to dostala od panovníka zlatý náramek (jinde psali náhrdelník) s císařovými iniciálami. V lázních setrval císař za četných pochval jen deset minut. Tisk opět citoval císařovy dotazy a příslušné odpovědi: „Kolik má Žižkov obyvatel?“ - 72 000. Žižkovského faráře P. Šittlera se pak panovník zeptal, kolik je v Žižkově duší? - 70 000. „Kolik žactva má reálka?“ Pan ředitel Bílý pravil, že 550 a sedm poboček (rozuměj tříd). Na dotaz, jak četná je židovská obec v Žižkově, odpověděl její představený dr. Glücklich, že je to 317 rodin s asi 1000 členy, kteří jsou většinou stavu obchodnického. (Na Žižkově muselo být tedy tenkrát asi 1000 bezvěrců či věřících začleněných v jiných křesťanských církvích než římskokatolické.) Císař se ptal také na tehdy žhavé téma nedostatku vody na Žižkově a dozvěděl se, že je sem veden vodovod z Královských Vinohrad. Potom se krátce setkal s lázeňským panem jeřábkem, který kdysi sloužil u 36. pluku a zúčastnil se bitvy u Custozzy. Pak císař odjel na Hradčany. Večerní prudká vichřice nad Prahou poničila i na Žižkově část výzdoby a praporů.

Také tentokrát si císař pozval na pravidelné dvorní hostiny na Pražském hradě hlavního představitele Žižkova, po jednom na každou z hostin. V pondělí se hostiny zúčastnila okresní starosta Karel Winter, ve čtvrtek starosta Gustav Žák a v sobotu okresní hejtmán

žižkovský Josef Smutný. Po návštěvě císař opět věnoval na žižkovské chudé 2000 K.

Jako obvykle se vítání a projevy představitelů města i odpovědi panovníkovy odehrály v obou zemských jazycích, česky i německy. Při této příležitosti uvažoval Čas o císařově češtině takto: „Umí císař česky? Nevíme. Mluví císař česky? Ano.“ České řeči, kterými císař odpovídal na přivítání, vždy četl. Protože byl dalekozraký, měl odpovědi vždy napsané velkým písmem na půlarších, aby je mohl číst bez brýlí. Předlohy mu podával pobočník a císař je četl údajně s pěknou českou výslovností. Je

ovšem známo, že se pokoušel česky naučit už jako dítě. Jak v tom uspěl, to se dnes asi nedozvíme. Zajímavá je informace v tisku, že ministerského předsedu Maxe Wladimira svobodného pána Becka, který císaře při návštěvě Prahy doprovázel, navštívil T. G. Masaryk. Jak sdělil Čas, byli to spolužáci z gymnázia od 6. do 8. třídy a oba patřili do skupiny studentů, kteří kromě jiného trápili profesora matematiky.

Reportáže z této třetí návštěvy Žižkova nebyly tak nadšené jako z návštěvy předchozí. Například *Hlas od Vítkova* věnoval této události 10 a půl

řádku. A před tím neradostně konstatoval, že na některých školách si děti mají přinést osm krejcarů na praporeček k vítání císaře. Možná že to bylo kvůli špatnému počasí, duben bývá vždycky nejistý.

A pak následovalo jako vždy bouření slavnostní výzdoby a přišly zase všední dny. Vlastenecký Žižkov však

brzy pobouřil útok německého nacionalistického tisku. List *Gablonzer Zeitung* totiž přinesl následující vymyšlenou zprávu: „Při návštěvě panovníka na Žižkově vítalo mocnáře – jak zvykem bývá – dítěto člena městského zastupitelstva případnou básní.

V podobném případě odevzdával hrabě Paar, který císaře doprovázel, menší předměty na památku, ale náramek najít nemohl, ač jej byl prý sebou vzal. Po marném hledání děvče se pousmálo a pravilo: „Ale prosím, milostpane, nenamáhejte se, už jej mám“ a vytáhlo ztracený náramek ze své kapsy.“ PIK vyzval rodiče i městské zastupitelstvo Žižkova, aby se proti tomuto obvinění z krádeže jako trestné urážce co nejostřeji ohradili. Zda uspěli, nevíme.

Podle knihy dr. Zdeňka Šestáka (Kniha o Praze 3) napsala J. Polanecká

Toto vyprávění uslyšíme podrobněji 8. 11. na přednášce v našem klubu.

Z HISTORIE KARLOVA MOSTU

Změna nálady a ztráta atmosféry obklopovala světce na Karlově mostě. Tuto změnu nálady ilustruje příhoda, která se tu odehrála za Josefa II. Tehdy v roce 1784 strhla povodeň část Karlova mostu s pilířem, na kterém stávala vojenská strážní budka. Císař dal most opravit, místo budky byl však postaven prázdný podstavec neznámého určení. Mluvílo se o tom, že na něm má být vybudován jakýsi obelisk, někteří snad vážně, snad ironicky, hádali, že tam mezi svaté bude postavena socha císařova. Podstavec však zůstal prázdný, byl ozdoben jen pamětní deskou, hlásající: „Most vyzdvihl LP 1357 císař Karel IV. Stářím poničený a LP 1784 náporom valčího se ledu bezmála zhroucený do řeky, kázal jej Josef II. opravit i a novými základy opatřiti.“

Jak vypravuje ve svých pamětech František Martin Pelcl, jakýsi pražský Pasquino, kterému prázdný připomínal dobová hygienická zařízení, zavěsil tam nápis, ve kterém latinskými verši volně přebásnil text pamětní desky: Aby výkaly světců neznečistovaly řeku. Toto šlechetné zařízení ke kakání zřídil císař Josef II. LP 1784.

Bylo to stejně neuctivé k světcům jako k císaři.

Náboženský symbol tak ztratil svůj smysl a umělecká krása, kterou do soch vložilo mistrovství jejich tvůrců, ještě nepromluvila. I jejich charakter byl v rozporu s dobovým vkusem, připomínal právě to, od čeho se snažili lidé 18. století odpoutat.

Karel Krejčí, Praha legend a skutečností

EDUARD MAREK – KLUK ZE ŽIŽKOVA

Poprvé poznal světlo světa v březnu 1917, v době, kdy mezi obyvatelstvem rakouského mocnářství se již projevovaly negativní důsledky první světové války. Žil s rodiči v křesťanské rodině, v Chelčického ulici na proletářském Žižkově. S touto svéráznou městskou částí Prahy byla spojena i jeho dětská a jinošská léta.

Ve svých 17 letech vstoupil do skautského katolického sboru Legio Angelica. O rok později v letním táboře na Šumavě v Kunkovicích u Čachrova skládá svůj skautský slib, který ovlivní jeho budoucí život. Splňuje zde i rádcovské zkoušky a tak po táboře vede na Žižkově úspěšně družinu Čápů ve sboru Legio Angelica.

V roce 1936 nastupuje jako dobrovolník k prvnímu leteckému pluku T. G. Masaryka na pražské letiště Kbely. Po výcviku absolvuje poddůstojnickou školu v Chebu, potom je přidělen k velitelství pluku opět do Prahy a pomáhá letecký pluk stěhovat do Hradce Králové. Zde ho v září 1938 zastihuje i mobilizace čs. armády. Počátkem roku 1939 byl z „neporažené armády“ demobilizován. Vrátil se do civilního života a splnil životenská zkoušky. Po úspěšném složení zkoušek vedl otcovu realitní kancelář na žižkovském Havlíčkově náměstí. Stal se

tak samostatným podnikatelem.

Při své podnikatelské činnosti uzavřel přátelství se svým kolegou Františkem

Reimannem, který pro svůj židovský původ potřeboval mnohé služby, které byly pro židy v tehdejší Protektorátu Čechy a Morava zakázány. Eduard začal tajně pomáhat nejen svému příteli, ale mnoha dalším lidem ze Židovské obce (Dr. Falwi a dalším) a to i v době jejich transportu do Terezína. Neušlo to však pozornosti kolaborantů a přišlo

na něho udání. Německým přednostou živnostenského úřadu v Praze mu proto byla odebrána podnikatelská činnost. Byl vyslýchán na gestapu, ale zásluhou tlumočnicka, kterému se podařilo jeho tajnou pomoc židům vysvětlit a přeložit německému komisaři jako „obchodní činnost“, nedostal se do koncentračního tábora. Byl odsouzen německým zemským soudem (Landsgericht) pro spolupráci s Židy pouze na několik měsíců vězení. Svůj trest si odpykal ve věznici na Pankráci a v Jihlavě. Po propuštění byl zaměstnán zásluhou pplk. Kordače v úctárně fy BANANAS a. s. v Praze.

Nepřestal riskovat ani v nejhorší nebezpečné době, po atentátu na zastupující

cího říšského protektora R. Heydricha. V té době vedl se svým kamarádem Lojzou Vlachem místní mládež v žižkovské DTJ ve skautském duchu, i když skauting byl již dva roky zakázaný a vlastenecké organizace (Junák, Sokol, Orel a další) zrušeny, jejich funkcionáři pozatýkáni a vězněni. Na Žižkově zbyla jen Dělnická tělovýchovná jednota (DTJ). Znovu měl namále, když byl gestapem zatčen Karel Vojáček, vedoucí DTJ na Žižkově, kterému dělal zástupce. Při vzniku protektorátního Kuratoria pro výchovu mládeže přešel proto z DTJ do Klubu českých turistů (KČT). Jeho skautskou činnost kryl tehdejší pověřenec Kuratoria na Žižkově, výkonný sportovec Josef Langhammer. Kdysi býval také skautem a začátkem německé okupace se zapojil do odboje, rozšiřoval ilegální tisk a letáky. Když to prasklo, vzal to na sebe jeho otec, který byl proto vězněn v německém koncentráku.

Koncem války se Eduard oženil a odstěhoval do Nových Vysočan. Věnoval se rodině a svému zaměstnání. Na turistiku a skauting mu nezbývalo mnoho času. Navíc dům, ve kterém s rodinou bydlel, byl při leteckém náletu na Prahu vybombardován. Přestěhoval se proto do Palackého ulice v Praze-Karlíně. Zde jej zastihlo květnové povstání roku 1945. Stal se spojkou mezi vojenským velitelstvím v Karlíně a policií. Podléhal velitelům mjr. Poledníkoví a npor. Tvrzovi. Spolupracoval s nimi při vyzbrojování bojovníků a organizování jejich odvozu na pomoc českému rozhlasu. Opět měl životní štěstí, když byl velitelem od-

volán z vozu, jedoucího na Vinohrady k rozhlasu. Automobil tam nedojel, byl cestou rozstřílen střelami esesáků. Vítězství v povstání zastihlo Eduarda jako bojovníka na karlínské barikádě se zbraní v ruce.

Ani po válce v mírové době nezapomněl na rodný Žižkov, na své přátele a milovaný skauting. S věrným kamarádem Lojzou Vlachem založil zde středisko Junáka - „Pochodeň“, ve kterém umožnil žižkovským klukům a děvčatům poznávat, jak vypadá správný skauting. Brzy byl však jmenován okrskovým velitelem Junáka v Praze Karlíně. Vedl junácké tábory, absolvoval lesní školu v Jinošově pro instruktory Junáka, měl na starosti výchovu mládeže ve svém junáckém oddíle a to vše stíhal jen ve volném čase a bezplatně!

Po komunistickém puči v únoru 1948 pomáhal se svými přáteli pronásledovaným lidem a připravoval se na další odbojovou činnost. V červnu 1949 mu bylo pro nedůvěru členů akčního výboru Národní fronty zakázáno vedení junáckého oddílu. Přes odpor rodičů dětí byl jeho junácký oddíl rozpuštěn a on zbaven své velitelské funkce. Byl zařazen do TNP na Kladně a na práci v uhelném dolu Zápotocký. V témže roce byl zatčen a vyslýchán ve vyšetřovací vazbě „na čtyřce“ v Bartolomějské ulici a na Pankráci. Potom byl odsouzen za ilegální protistátní činnost ve skupině Richarda Lederera a Josefa Lánského – Langhammera ze Žižkova. Jednalo se o větší protikomunistickou skupinu, která se teprve na odbojovou činnost

připravovala, a proto byli její členové odsouzeni k mírnějším trestům. Eduard byl po roční vyšetřovací vazbě odsouzen Státním soudem na deset let ztráty svobody.

Následovaly uranové doly v Horním Slavkově a u Jáchymova. Jeho ilegální skautská činnost pokračovala i na vězeňském lágru Mariánská, kde se setkal s junáky z Prahy, například s J. Langem, Miroslavem Perglerem a dalšími. Po sedmi letech věznění byl podmínečně propuštěn, při ztrátě veškerého majetku a čestných občanských práv. Začínal opět s prázdnými rukama, znovu od začátku, budovat svou existenci. Během věznění se mu rozpadla rodina, ale zůstala mu ta junácká. Ve svém volném čase začal pomáhat oddílům mládeže, které svou skautskou činnost skryly pod hlavičku různých sportovních jednot ČSTV. Pomáhal radou vedoucím oddílů, navštěvoval jejich schůzky i prázdninové tábory. Znovu se oženil a založil si novou rodinu.

Na jaře roku 1968, když se v Československu uvolnila totalita KSČ a činnost Českého Junáka byla opět povolena, zahájil v zasedací síni karlínské radnice další etapu skautského hnutí v této pražské lokalitě. V srpnu téhož roku připravoval junáckou lesní školu na Sluneční pasece pod Křemešníkem, ale ta se nekonala pro překvapivý „vstup spřátelených vojsk“ do Československa. Opět začal pomáhat lidem, kteří odcházeli z okupovaného Československa do exilu. V témže roce byl zvolen předsedou obvodní rady Junáka na Praze 2 a byl

jmenován instruktorem a hospodářem oblastní lesní školy Junáka na Červeném Hrádku u Sedlčan, kterou vedl dr. Skála - Čil. Před zrušením Českého Junáka stačil zorganizovat na obvodě Prahy 2 poslední letní tábory junáků a skautek. Bylo jich v roce 1970 celkem třicet osm. Následovalo dlouhé údobí utajené spolupráce se známými oddíly mládeže, které nevstoupily do Pionýrské organizace SSM. S vedoucími oddílů byl ve stálém styku, takže po listopadu 1989, při obnově činnosti Junáka, byl znovu zvolen za předsedu ORJ Prahy 2. Jeho životní elán, snaha a úsilí nezlomila ani osudová rána, když v roce 1998 přišel o svou milovanou manželku Soňu, která 4. července podlehla zranění po úraze při skautské činnosti.

Dnes je Eduard Marek členem čestného Svojsíkova oddílu a Skautského oddílu Velena Fanderlíka. Je držitelem vyznamenání a medailí: Junácký kříž „Za vlast 1939–45“, Za službu vlasti, Medaile povstání 1945, Medaile „Zasloužilý bojovník“ (II. stupeň), Medaile děků, Řád junácké lilie, Syrinx, Řád lilie v trojlístku (zlatý stupeň), Pamětní kříž třetího odboje SOVF, Medaile KPV, Medaile vojenské sekce KPV a mnoha dalších.

O životních příbězích tohoto čtyřicetiletého statečného kluka ze Žižkova by se dala napsat silná a zajímavá kniha My se s ním setkáváme v Klubu přátel Žižkova, jehož je členem.

**Převzato: Internetové stránky
www.kpv-praha15.wz.cz**

KAM SE DĚJÍ KNÍŽKY

Stává se člověku, že nemá, jak se říká, do čeho píchnout. Takové ztracené existence hledají pak obyčejné místo v nějaké veřejné knihovně anebo v redakci; to, že shánějí živobyty zrovna tam a ne ve správné radě Živnobanky nebo v zemském výboru, ukazuje, že na nich leží jakási kletba. I já, byv kdysi ztracenou existencí, jsem nastoupil místo v jedné knihovně. Byla to kariéra velmi krátká a neúspěšná; vydržel jsem tam jenom

čtrnáct dní. Přesto mohu prohlásit, že obvyklá představa o životě bibliotekářském neodpovídá skutečnosti. Lidé si představují, že takový knihovník po celý den leze po žebříku nahoru a dolů jako anděl ve snu Jákobovu, a snáší na svůj stůl tajemné, téměř kouzelnické folianty, vázané ve vepřové kůži a plné poznání dobrého i zlého. Tedy věc vypadá poněkud jinak; takový bibliotekář nemá vůbec nic s knihami co dělat, leda potud, že změří jejich formát, napíše na ně numero a pokud možno krasopisně opíše jejich titul, na příklad: „Zaorálek Felix Jan: O mšici krvavé, jakož i o způsobu, jak jí čeliti a ji potírati a jak chrániti naše ovocné stromoví ode všech

škůdců se zvláštním vztahem k okresu Mladoboleslavskému. Stránek 17. Vlastním nákl. Mladá Boleslav, 1872.“

Na jiný lístek napíše: „Mšice krvavá. Vide O m. k., jakož i o způsobu, jak jí čeliti“ atd. Na třetí lístek: „Ovocné stromoví. Vide O mšici krvavé“ atd. Na čtvrtý lístek: „Mladá Boleslav. Vide O mšici krvavé atd. se zvláštním vztahem k okresu mladoboleslavskému.“ Pak se to ještě napíše do jakýchsi tlustých katalogů a potom tu knížku sluha odnese a zastrčí do regálu, odkud už nikdy nebude vyňata. Toho všeho je třeba, aby kniha byla na svém místě.

Toto se děje s knihami veřejnými; kniha domácí má naopak tu zvláštnost, že není nikdy na svém místě. Jednou za tři roky bývám zachvácen fanatickým úmyslem, dát svou knihovnu do pořádku. To se dělá tak, že člověk vytáhá všechny knihy a nakupí je na podlaze, aby je roztřídil. Potom vyndá jednu, sedne si na zem a počne číst. Druhého dne si umíní postupovat metodicky; začne dělat hromadu přírodních věd, filosofie, historie a já nevím čeho ještě, přičemž udělá starou zkušenost, že většina z jeho knih se jaksi vůbec nehodí do žádné z těchto skupin;

mimo to k večeru shledá, že si to všechno pomíchal. Třetího dne se pokouší srovnat knihy nějak podle formátu; celá věc pak se končí tak, že to bere do náručí, jak to leží, a nacpe to všechno do přihrádek, načež má zase po tři léta pokoj.

Pokud se týče pořizování knížek, děje se to obyčejně tím způsobem, že člověk uvidí u knihkupce knížku, o které si řekne: „Tu musím mít!“ Pak si ji vítězně odnese domů, nechá ji měsíc válet na stole, aby ji měl po ruce, potom ji nejspíše někomu

půjčí nebo co, čímž knížka beze stopy zmizí. Patrně někde je; já mám ohromnou knihovnu, která někde je. Kniha patří k těm podivným předmětům, jež obyčejně mají jakousi temnou poloexistenci; totiž, že „někde jsou“. K těm věcem náleží také druhá rukavice do páru, klíče, domácí kladívko, konskripční list a vůbec všechny důležité listiny. Jsou to věci, kterých nikdy nelze nalézt, ale které přesto „někde jsou“. Kdyby člověk pohřešil stokorunu, neřekne, že „někde je“, nýbrž, že ji ztratil nebo že mu

ji někdo ukradl. Pohřeším-li však třeba „Příběhy Antonína Vondrejce“, řeknu si s jistým fatalismem, že „někde jsou“.

Nemám ponětí, kde může být to knižní „někde“; nedovedu si představit, kam se dějí knížky. Myslím si, že až přijdu do nebe (jak mně prorokoval pan Gotz), první rajské překvapení, jež tam zažiji, budou všechny mé knížky, které nyní „někde jsou“ a jež tam najdu krásně srovnány podle obsahu i podle formátu; panebože, to bude velká knihovna! Představte si, že by knížky neměly tu podivuhodnou vlastnost ztrácet se; co by jich na světě muselo být! Mám zato, že by na ně pomalu nestačily naše přebytky s půdami i sklepy. Na štěstí mají knížky ten vyšší dar, že se nám ponenáhlu ztrácejí a „někde jsou“, nerušený tím, že bychom se kdy mohli dopídit, kde vlastně.

Knihy se nezahazují ani nespalují v kamnech; jejich zánik je obestřen tajemstvím; někde jsou.

Karel Čapek (1926)
Ilustroval Josef Čapek

„Věci kolem nás“ dokreslují profil fejtonisty Karla Čapka, spisovatele-demokrata, ukazují na bohatost jeho invence v drobné a nejdrobnější próze a jsou svědectvím jeho společenského zájmu o člověka. Patří k odkazu, který je živý a s kterým se i dnešní čtenář rád seznámí.

Miroslav Halík

Informace pro členy Klubu přátel Žižkova

V **Poštovní minigalerii** na Jiřího náměstí upřádala Pošta Praha 33 a **Club gentlemanů** vernisáž 120. jubilejní výstavy „Poštoviny (mimořádné pohlednice a známky)“ DDART od Vlad. Horáka. Končí 7. 11. 2011.

Poté bude 8. 11. v 19. hodin vernisáž nové výstavy koláží "Kdesi zahlédnuté" od autora Pavla Váchy.

Program přednášek a besed KPŽ:

8. 11. Dr. Brožek: "Císař František na Žižkově"
22. 11. Dr. Svoboda: Žižkov 30. a 40. let

50. jubilejní číslo časopisu

V Klubu přátel Žižkova vychází 50. číslo časopisu **Žižkovské listy** - čtvrtletník KPŽ. Jejich první číslo vyšlo 1. prosince 1998. Časopis pojednává hlavně o historii Žižkova a přináší členům spolková oznámení.

POZOR: Název **Žižkovské listy** začal používat také vydavatel Silner Tree a.s. Praha 3, tento časopis však nijak nesouvisí s naším klubovým časopisem.

Redakce KPŽ

Žižkovské listy, čtvrtletník Klubu přátel Žižkova. ČÍSLO 50.

Sestavila Jiřina Polanecká. Redakčně upravila Ivana Jenišťová.

Grafická úprava a tisk Denisa Halašová. Pro vlastní potřebu vydal v říjnu 2011 KPŽ, Blahoslavova 2, 130 00 Praha 3, tel. 242 449 859, 731 288 425.

Email: kpz@volny.cz www.zizkov-praha3.info